

Izveštaj sa multisektorskog dijaloga u Novom Sadu (03.12.2025. godine)

Ovaj izveštaj je sačinjen na osnovu multisektorskog dijaloga koji je okupio predstavnike organizacija civilnog društva, nadležnog ministarstva, lokalne samouprave, privrede i javnih preduzeća iz različitih delova Republike Srbije. Dijalog je facilitirao Institut za medijaciju, pregovaranje i javne politike iz Novog Sada, a u ravnopravnom i inkluzivnom formatu koji je omogućio otvorenu razmenu iskustava, stavova i argumenata u vezi sa ključnim izazovima i potencijalima u oblasti zaštite životne sredine i održivog razvoja. Događaj je održan 3. decembra 2025. godine u Novom Sadu, u hotelu Šeraton.

Cilj dijaloga bio je da se, kroz strukturiranu i facilitiranu diskusiju, identifikuju postojeće prepreke u saradnji između sektora, sagledaju aktuelni institucionalni i društveni konteksti, kao i da se razmotre mogućnosti za unapređenje komunikacije, poverenja i koordinacije u kreiranju i sprovođenju javnih politika u oblasti zaštite životne sredine. Izveštaj predstavlja sumarni prikaz ključnih tema, nalaza i uvida koji su proizašli iz razgovora, bez normativnih zahteva ili obavezujućih zaključaka, već kao dokument koji reflektuje zajedničko razumevanje i identifikovane obrasce tokom dijaloga.

Održani **multisektorski dijalog** potvrdio je snažnu potrebu za prostorom u kojem se predstavnici civilnog društva, institucija, privrede i javnih preduzeća susreću kao ravnopravni sagovornici. Razgovor vođen u krugu, bez hijerarhije i formalnih barijera, omogućio je otvorenu razmenu iskustava, ali i artikulaciju problema koji se godinama prepoznaju, a retko sistemski adresiraju. Učesnici su se saglasili da dijalog ne može biti jednokratna aktivnost, već proces koji mora imati kontinuitet, jasne mehanizme i spremnost svih strana da izađu iz zone komfora. Posebno je naglašeno da su kurtoazni razgovori bez stvarnih odgovora i povratnih informacija kontraproduktivni i dodatno urušavaju poverenje.

Poverenje kao temelj svakog javnog procesa

Kroz gotovo sve teme provlačila se jedna ključna reč — **poverenje**. Prepoznato je da nepoverenje između građana, organizacija civilnog društva i institucija često ne proizlazi iz konflikta interesa, već iz izostanka komunikacije, pogrešnih tumačenja i duboko ukorenjenih predrasuda. Učesnici su ukazali da se inicijative civilnog društva često doživljavaju kao kritika, umesto kao doprinos javnim politikama, dok sa

druge strane OCD neretko percipiraju institucije kao zatvorene i spore. Zaključak je da bez jasnih, dostupnih i redovnih kanala komunikacije nema ni poverenja, kao ni kvalitetnog učešća javnosti u procesima odlučivanja.

Finansiranje, konkursi i potreba za sistemskim rešenjima

Jedna od centralnih tema bila je **neujednačenost konkursnih procedura i modela finansiranja**, naročito na lokalnom nivou. Učesnici su ukazali na velike razlike u kriterijumima, nivou transparentnosti i kvalitetu monitoringa projekata, što dovodi do nejednakih efekata i gubitka poverenja u sistem. Posebno je istaknuta potreba za jasnijim razlikovanjem između nadzora sprovođenja projekata od strane institucija i nezavisnog monitoringa koji može sprovesti civilno društvo. Takođe, prepoznata je potreba za diferencijacijom finansiranja, između profesionalnih organizacija, lokalnih inicijativa i udruženja koja funkcionišu na volonterskoj osnovi, a kako bi se izbegla površnost, formalizam i pojava tzv. „greenwashinga“.

Lokalne zajednice između spremnosti i realnih ograničenja

Razgovor je otvorio pitanje stvarne spremnosti lokalnih zajednica za promene. Učesnici su istakli da deklarativna podrška održivim politikama često ne prati stvarna institucionalna podrška, stručni kapaciteti ili dugoročno planiranje. **Sporost administracije, politički uticaji, nedostatak kadrova i nerazumevanje participativnih procesa** dodatno otežavaju sprovođenje politika zaštite životne sredine. Ipak, naglašeno je da promene često dolaze u „talasima“ i da je važno ostati prisutan, uporan i spreman da se reaguje kada se otvori prostor za napredak.

Civilno društvo je pred izazovima sopstvene održivosti

Učesnici su otvoreno govorili i o izazovima unutar samog civilnog sektora. Ukazano je na **problem nedovoljne profesionalizacije, ograničenih kapaciteta, finansijske neodrživosti i povremene površnosti projekata**. Posebno je naglašen fenomen preseljenja organizacija iz manjih sredina u veće gradove, pre

svega u Beograd, kao strategija opstanka. Ovaj trend prepoznat je kao posledica centralizacije finansiranja, vidljivosti i pristupa međunarodnim projektima, ali i kao upozorenje na potrebu jačanja lokalnih kapaciteta kako bi se očuvala raznolikost i dostupnost civilnog društva širom zemlje.

Privreda, inovacije i zelena radna mesta

Predstavnici privrede istakli su potencijal saradnje sa civilnim društvom u razvoju zelenih ideja koje mogu prerasti u održive poslovne modele. Poseban akcenat stavljen je na **razvoj socijalnih i zelenih preduzeća**, stvaranje novih radnih mesta i povezivanje ekonomskih aktivnosti sa ciljevima održivog razvoja. Zaključeno je da su potrebni mehanizmi koji će povezati ideje, društveni angažman i tržišne mogućnosti, uz podršku institucija i obrazovnog sistema.

Ekološke takse, transparentnost i javna odgovornost

Jedno od važnijih pitanja odnosilo se na **ekološke takse i njihovo korišćenje**. Učesnici su ukazali na nedostatak jasnih informacija o tome kako se ova sredstva prikupljaju i troše, kao i na izostanak javne kontrole nad njihovom namenom. Naglašena je potreba za većom transparentnošću i uspostavljanjem mehanizama koji bi omogućili praćenje efekata ulaganja, uključujući i ulogu civilnog društva u tom procesu.

Mediji, obrazovanje i javna svest

Učesnici su se saglasili da je nivo ekološke pismenosti u javnosti nizak i da nedostaje sistematski pristup obrazovanju i informisanju građana. **Medijski sadržaji o zaštiti životne sredine** često su fragmentisani i površni, bez šireg konteksta javnih politika. Predloženo je jačanje obrazovnih programa, rekreativne nastave i nacionalnih kampanja koje bi ekologiju približile svakodnevnom životu građana i podstakle aktivno učešće.

Dijalogom do zajedničkog delovanja

Dijalog je pokazao da, uprkos različitim perspektivama i interesima, postoji zajednička svest o potrebi saradnje i trajne komunikacije. Učesnici su se saglasili da su argumenti, činjenice i uvažavanje jedini održivi put ka unapređenju javnih politika.

Kao konkretan ishod ovog procesa, predstavnici organizacija civilnog društva iz cele Srbije inicirali su formiranje Mreže „**Priroda nas spaja**“, koja ima za cilj da poveže aktere, omogući razmenu znanja i iskustava i obezbedi kontinuitet dijaloga započetog ovim susretom.

Mreža je zamišljena kao otvoren i neformalan prostor saradnje, zasnovan na poverenju, upornosti i zajedničkoj odgovornosti za zaštitu prirode i održivi razvoj Srbije.

Preporuke za unapređenje saradnje i zelenih javnih politika u Srbiji:

1. Uspostavljanje trajnog i strukturiranog nacionalnog dijaloga

Preporučuje se uspostavljanje stalnog mehanizma nacionalnog dijaloga između institucija, organizacija civilnog društva, lokalnih samouprava, privrede i javnih preduzeća u oblasti zaštite životne sredine. Ovaj dijalog treba da ima kontinuitet, jasnu dinamiku i definisanu svrhu, kako bi prevazišao praksu ad hoc i jednokratnih konsultacija. Poseban naglasak treba staviti na redovnost susreta, transparentnost zaključaka i povratne informacije učesnicima, čime se gradi poverenje i osećaj zajedničke odgovornosti.

2. Jačanje institucionalnih kanala komunikacije sa civilnim društvom

Neophodno je unaprediti dostupnost i vidljivost komunikacionih kanala između donosilaca odluka i civilnog sektora. Preporučuje se da ministarstva i lokalne samouprave uspostave jasno definisane kontakt tačke ili platforme za komunikaciju sa OCD, koje bi omogućile pravovremeno informisanje, konsultacije i razmenu stavova. Ovakav pristup doprinosi smanjenju nesporazuma i transformaciji odnosa iz formalnog u partnerski.

3. Reforma sistema finansiranja i konkursnih procedura

Potrebno je unaprediti konkursne procedure u oblasti zaštite životne sredine kroz jasnije kriterijume, ujednačene standarde i diferencijaciju pristupa finansiranju. Preporučuje se razdvajanje uloge institucionalnog nadzora od nezavisnog monitoringa, uz veću uključenost kapacitiranih organizacija civilnog društva u praćenje sprovođenja projekata. Time se smanjuje rizik formalizma, povećava kvalitet realizacije i sprečava pojava „greenwashinga“.

4. Podrška održivosti civilnog društva i decentralizaciji kapaciteta

Preporučuje se razvoj politika koje će omogućiti organizacijama civilnog društva da ostanu aktivne i održive u manjim sredinama, bez potrebe za preseljenjem u veće urbane centre radi opstanka. To podrazumeva ravnomerniju teritorijalnu raspodelu sredstava, programe jačanja kapaciteta i olakšan pristup nacionalnim i međunarodnim projektima za organizacije iz lokalnih zajednica. Očuvanje snažnog lokalnog civilnog sektora ključno je za participativne i inkluzivne javne politike.

5. Unapređenje transparentnosti u korišćenju ekoloških taksi

Neophodno je povećati transparentnost u prikupljanju i korišćenju ekoloških taksi kroz uspostavljanje javno dostupnih mehanizama praćenja. Preporučuje se razmatranje uvođenja centralnog registra koji bi omogućio uvid u namenu sredstava, efekte ulaganja i ulogu različitih aktera u njihovom korišćenju. Ovakav pristup doprinosi jačanju poverenja građana i civilnog društva u sistem javnih finansija.

6. Razvoj medijske i ekološke pismenosti kroz koordinisane kampanje

Preporučuje se pokretanje koordinisanih nacionalnih i lokalnih kampanja usmerenih na podizanje ekološke pismenosti građana i jačanje razumevanja javnih politika zaštite životne sredine. Ove kampanje treba da uključe obrazovne institucije, medije, civilno društvo i privredu, sa ciljem da se ekološke teme približe svakodnevnom životu i podstakne aktivno učešće građana.

7. Podsticanje saradnje sa privredom i razvoj zelenih radnih mesta

Preporučuje se jačanje mehanizama koji povezuju civilno društvo, privredu i institucije u razvoju održivih ekonomskih modela. Poseban fokus treba staviti na socijalna i zelena preduzeća, inovacije i zapošljavanje u oblastima povezanim sa zaštitom životne sredine. Ovakva saradnja doprinosi istovremenom razvoju ekonomije i zaštiti prirodnih resursa.

8. Institucionalizacija uvažavanja i argumentovanog dijaloga

Preporučuje se da se u procesima kreiranja i sprovođenja javnih politika sistematski neguje kultura argumentovanog dijaloga, zasnovanog na činjenicama, analizama i uzajamnom uvažavanju. Time se vrednosni konflikti zamenjuju konstruktivnom razmenom stavova, a civilno društvo se prepoznaje kao partner, a ne kao suprotstavljena strana.

U Novom Sadu
19.12.2025. godine

Izveštaj sačinio:
Milan Krilović, LLM

